

Göç Etmiş Ailelerin İlköğretim Çağındaki Çocuklarının Yaşadıkları Sorunların Değerlendirilmesi

Rıdvan KÜÇÜKALİ (*)

Hamide Nur ÇEVİK ÖZDEMİR (**)

Öz: Toplumların, ülkelerin içinde buldukları ekonomik koşullar, yoksulluk, savaş, terör, siyasi baskılar, doğal afetler, eğitim olanakları, iyi iş fırsatları gibi çeşitli faktörler kişileri göçe sevk etmektedir. Göç olayından en fazla etkilenen grup ise çocuklardır. Bu çalışmada göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının yaşadıkları sorunların değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Erzurum il merkezinde yaşayan ilköğretim çağı çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Erzurum ilinin aşırı göç alan mahallelerinde yaşayan göçmen ailelerin ilköğretime devam eden, çalışmaya katılmayı kabul eden 360 ilköğretim çağı çocuk oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacılar tarafından hazırlanmış göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik "Tanıtıcı Bilgi Formu" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi SPSS 18.0 programında, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri dikkate alınarak yapılmıştır. Araştırma sonunda göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının her konuda yeterince eğitim alamadıkları, istedikleri gibi beslenemedikleri, fiziki koşullarının ve ev ortamlarının yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, aile, çocuk, ilköğretim.

Assessing The Problems of the Migrant Families in the Age of Primary Education

Abstract: The economic conditions in which the societies are located in the countries, various factors such as poverty, war, terrorism, political oppression, natural disasters, educational opportunities, good business opportunities, people urge to migration. The most affected group is the children from migration. In this study, it was aimed to evaluate the problems experienced by the children of the migrant families in the primary school age. The study was designed according to the descriptive scanning model of qualitative research methods. The population of the research is the primary school children living in Erzurum province center. The sample of the study consists of 360 primary school age children who are living in primary schools and living in the districts of Erzurum where the immigrants live. In the collection of research data, "Introductory Information Form" was used to determine the socio-demographic characteristics of the migrant families prepared by the researchers in the age of primary education. Analysis of the obtained data was made in SPSS 18.0 program

*) Dr.Öğr.Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü (e-posta: ridvankucukali@atauni.edu.tr)

**) Ar.Gör., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı (e-posta:hamide.nur.cevik@ege.edu.tr)

considering frequency, percentage, mean, standard deviation values. At the end of the research, it was determined that the families of migrated families were not educated enough in all subjects, they could not be fed, physical conditions and home environments were not enough.

Keywords: Migraton, family, child, primary education.

Makale Geliş Tarihi: 14.06.2018

Makale Kabul Tarihi: 11.10.2018

I. Giriş

Hızla değişen dünyamızda ülkelerin en önemli canlı dokusunu insanlar oluşturmaktadır. İnsanların oluşturduğu bu doku değişen, artan veya azalan sosyal, kültürel, ekonomik ve jeopolitik bir dokudur. Toplumlardaki bu değişimler doğum oranları-ölüm oranları ve göçlerle yakından ilgilidir (Atasoy, 2010). Biz bu çalışmamızı göç ve göçün çocuklar üzerinde etkilerini belirlemeye yönelik yaptığımız için, işin daha çok bu yönüyle ilgileneceğiz.

Göç bir nüfus hareketidir. Genel anlamıyla bu hareket, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme şeklinde tanımlanır (Bulut, 2000). İnsanoğlunun varoluşundan itibaren tarihin bütün dönemlerinde insanlar sürekli ya da geçici bir süre için yaşamış oldukları toprak parçasından ayrılarak başka bir coğrafi alana geçiş yapmışlardır (Baş ve ark., 2017; Kaypak ve Bimay, 2016). Göçü yalnızca bir yer değiştirme ya da nüfus hareketi olarak değerlendirmemek gerekir. Çünkü göç kavramı içerisinde ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel boyutları kapsayan birçok faktör tarafından etkilenir (Gürsoy ve ark., 2017; Aydın ve ark., 2017). Toplumların, ülkelerin içinde buldukları ekonomik koşullar, yoksulluk, savaş, terör, siyasi baskılar, doğal afetler, eğitim olanakları, iyi iş fırsatları gibi çeşitli faktörler kişileri göçe sevk etmektedir (Baş ve ark., 2017; Kaştan, 2015; Aksu 2010). Ülke sınırları içerisinde insanların yer değiştirmesi iç göç olarak, idari ve siyasi sınırlar dışına çıkılarak uluslararası boyut kazanan göçler ise dış göç olarak adlandırılır (Baş ve ark., 2017; Aksoy, 2012). Göç hareketlerini değişik kriterlere göre sınıflamak mümkündür. Mesela kadın nüfusunun yoğunluklu olduğu illerde göç oranı yüksektir. Göç alan illerde ise erkek nüfusu fazladır(Tandoğan,1998,s.113). Bunun yanı sıra bazı illerimiz, özellikle Erzurum gibi olanlar kaliteli göçü dışarıya verirken, kalitesiz bir göç almaktadır. Kaliteden kastedilen eğitim, vasıflı insan ve ekonomik değerlendirmelerdir. Bütün bunların yanı sıra göçü genel hatlarıyla şu şekilde ele alabiliriz (Doğanay,1992:109).

A.Milli Sınırlar Kriteri

- 1.Ülke içi göçler
- 2.Ülke dışı göçler

B.Zorunlu ve isteğe bağlı göçler

- 1.Zorunlu Göç
- 2.Değiştirme(Mübadele) Göçü
- 3.Gönüllü Göçler
- 4.İş göçü
- 5.Beyin göçü

Göç her şeyden önce çok tanımlı, çok anlamlı ve çok boyutlu bir kavramdır. Özellikle biz ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlerle bireylerin ya da toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden başka bir ülkeye gitme eylemini dikkate alacağız. Tabii ki göçün zaman zaman olumsuz yanları kadar, olumlu etkilerinden de bahsetmek mümkündür. Özellikle toplumların birbirlerine kültürel ve teknik gelişimleri aktarmaları bu yolla sağlanmaktadır. Ama göçün çok yönlü olumsuz etkilerini de saymak mümkündür. Bu olumsuzluklardan bazıları şunlardır;

1. Yoğun göç alan bölgelerde ve ülkelerde yoksulluğun, işsizliğin artması,
2. Çevre kirliliği ve ekolojik sorunların artması(Atasoy,2010,s.73),
3. Sağlık, eğitim, aydınlatma ve temizlik hizmetleri vb. gibi alt yapı problemlerinin artması(Doğanay,1992:109),
4. Büyük şehirlere yapılan göçler neticesinde gecekondulaşmanın artması ve buna bağlı olarak “sefalet yuvası” denilen fakir toplum mahallelerinin oluşmasıdır (Doğanay,1992:109).
5. Dışarıdan gelen gruplarla, yerli gruplar arasında zaman zaman etnik ve dinsel çatışmaların çıkması ulusal kimlik ve devlet bölünmezliğinin sorgulanması.
6. Göç eden kişiler gidilen yerlerde enfeksiyonlardan, parazitik hastalıklardan, kazalardan etkilenirler. Ayrıca göç ettikleri yerlere bulaşıcı hastalıkları beraberlerinde taşıyabilirler ve salgın hastalıklara neden olabilirler(Kılıç,2009,s.69).

Küresel dünyada her geçen gün göç eden insanların sayısı artmaktadır. Göç süresinden ise en fazla etkilenen gruplar kadınlar, çocuklar ve yaşlılar olmaktadır. Göçle ilgili güncel literatürler incelendiğinde, sonuçlar göç olayından etkilenen grupların en fazla çocuklar olduğunu göstermektedir (UNICEF, 2016; TTB, 2016). Çocuklar savunmasız, korunmaya gereksinimi olan özel gruplardır. Çocuklar, büyüme ve gelişim dönemi özellikleri bakımından yetişkinlerden farklı özellikler göstermekte, kendilerini korumada yetersiz oldukları için yaşamlarında ailelerin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle göç sürecinde yaşanan olumsuzluklar çocukların fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimlerinde derin izler bırakabilmektedir (Aydın ve ark., 2017; Molu ve Baş, 2016). Göç eden ailesiyle birlikte, yaşantısının her alanında göçün etkilerini yaşayan göçmen çocuklar barınma, beslenme, güvenlik, sağlık ve eğitim konularında sorunlarla karşı karşıya gelmektedir (Gürsoy ve ark., 2017; Geçkil ve ark., 2017).

Bu çalışmada göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının yaşadıkları sorunların değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

II. Yöntem

A. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Nitel araştırmaların en önemli yanı var olan ortam içerisinde insanın yaptıklarını anlamaya çalışmaktır. Bu tür araştırmalarda araştırmanın örneklemini içerisinde olan bireylerin görüş ve deneyimleri büyük önem taşır (Yıldırım, Şimşek 2000; Karasar, 2006).

B. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, Erzurum il merkezinde yaşayan ilköğretim çağı çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini Erzurum ilinin aşırı göç alan mahallelerinde yaşayan göçmen ailelerin ilköğretime devam eden, çalışmaya katılmayı kabul eden 360 ilköğretim çağı çocuk oluşturmaktadır. Çalışma 2015-2016 yılları arasında gerçekleştirilmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, araştırmacılar tarafından literatür ışığında hazırlanmış göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik, açık ve kapalı uçlu sorularında yer aldığı “Tanıtıcı Bilgi Formu” kullanılmıştır. Ayrıca göçe maruz kalmış çocukların genel eğitim ve sağlık durumlarını belirleyici 29 soruluk anket kullanılmıştır. Araştırma için Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılmayı kabul eden çocuklardan sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Anket 29 sorudan oluşmaktadır. Araştırma için resmi kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılmayı kabul eden çocuklardan sözlü ve yazılı onamları alınmıştır.

D. Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde istatistik analizler için SPSS 18.0 (Statistical Package for Social Sciences programı) kullanılmıştır. Verilerde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma değerleri dikkate alınmıştır.

III. Bulgular

Araştırmaya katılmayı kabul eden ilköğretim çağı çocukların % 25’inin kız, %75’inin erkek olduğu belirlenmiştir. Çocukların % 37’sinin 5-9 yaş arası, % 63’ünün ise 10-14 yaş arasında olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların doğum yerlerine bakıldığında, %19.4’ünün köyde, %27.2’sinin kasabada, %28.3’ünün farklı bir şehirde, %25’inin ise Erzurum’da doğduğu belirlenmiştir. Bu çocukların ailelerinin gelir düzeyleri incelendiğinde; 255 (%70.8) çocuk gelirin giderden az olduğunu, 75 (%20.8) çocuk gelirin gidere eşit olduğunu, 30 (%8.3) çocuk ise gelirin giderden fazla olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 10 çocuğun orta gelir seviyesine sahip olmasına rağmen sokakta çalıştığı saptanmıştır.

Çalışmamıza dâhil edilen çocukların “her konuda yeterince eğitildiğinize inanıyor musunuz?” sorusuna, çocukların % 85’i hayır, % 15’i ise evet yanıtını vermiştir. Çocukların %30’u (108) değer ve sevgi gördükleri, %25’i (90) öğrenci merkezli eğitim ortamı, %20’si (72) eğlenceli, keyifli zaman geçirebilecekleri bir eğitim ortamı, %10’u (36) bilgisayar dersi saatinin fazla olduğu, %10’u (36) ders dışı etkinliklerin artırılmasını, %5’i (18) ise diğer etkinliklerin yer aldığı bir eğitim verilmesini istediklerini belirtmiştir.

Çalışmadaki çocukların %75’inin yeterince istediği şekilde beslenemediği, %25’inin istediği şekilde beslenebildiği tespit edilmiştir. Çocukların %80’ni (288 çocuk) özlemini

çektığı ve alamadıkları gıdaların olduğunu ifade etmişlerdir. Çocukların %35'i (101) köfte, %20'si (58) hamburger, %20'si (58) sucuk, %15'i (43) muz, %5'i (14) çikolata, %5'i (14) diğer gıdaların özlemini çektiğini belirtmişlerdir.

“Elinize bir miktar para geçse ilk önce hangi ihtiyacınızı karşıladınız?” sorusuna çocukların %30'unun (108 çocuk) bilgisayar almak, %20'sinin (72 çocuk) babama iş yeri açmak isterdim, %20'sinin (72 çocuk) anneme ve kardeşlerime hediye alırdım, %15'inin (54 çocuk) eğitim masrafını karşıladım, %10'unun (36 çocuk) evimize yiyecek ve yakacak alırdım, %5'inin (18 çocuk) diğer şekilde yanıt verdikleri saptanmıştır.

Araştırmaya katılan çocukların %90'nının evlerinin fiziksel açıdan yeterince ihtiyaçlarını karşılamadıkları tespit edilmiştir. Çocukların %50'si kendisine ait bir oda, %30'u odasında kendine ait bilgisayar, %10'u çocuk odası takımı, %10'u odasında ısıtıcı olmasını istedikleri saptanmıştır.

Çocukların %20'sinin (72) çevrelerinde çalışan çocukların olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılanlar çocukların çalışmasıyla ilgili düşüncelerini: “Çalışan çocukların ailelerine destek ve yardımlar yapılmalı, ailelerin çocuklarına eğitimler verilmeli, çocukların anne babaları gerekirse ceza almalı” şeklinde ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan çocukların %15'inin olumsuz davranışlara yönelik deneyimi olduğu tespit edilmiştir. Bu çocukların %45'i sigara, %25'i alkol (bir kere), %20'si uhu, tiner kokladığını, %5'i çakmak gazı kokladığını, %5'i hırsızlık (bir kere) gibi olumsuz davranışlara yöneldiklerini belirtmişlerdir.

Göç etmiş ailelerin çocuklarının %70'inin sağlık sorunu yaşadığı belirlenmiştir. Çocuklar yaşadıkları sağlık problemlerini üst solunum yolu hastalıkları, zatürre (pnömoni), grip, bademcik iltihabı (tonsillit), astım, ishal (diyare), yüksek ateş, idrar yolu enfeksiyonu şeklinde sıralamışlardır. Araştırmaya katılan çocukların 'hastaneye gitme sıklıkları' ise %30'nun hastalandıkları zaman, %25'nin altı ayda bir kez, %20'sinin yılda bir kez, %10'nun üç ayda bir kez, %10'nun hiç hastaneye gitmediği, son olarak ta %5'nin ayda bir kez hastaneye gittiği şeklinde tespit edilmiştir.

Çocukların %80'inin (288) hastalandıkları süreç zarfında iyileşmeleri için aileleri tarafından geleneksel yöntemler uygulandığı belirlenmiştir. Çocukların bazıları dişleri ağrıdığı, ağrıyan dişe kolonyalı pamuk ya da karanfil konulduğunu, vücudunun herhangi bir yerindeki vurma ve çarpma gibi kapalı yaralanmalarda şişliğin inmesi için hamur, çiğnenmiş şekerli ekmek sarıldığını, morluğun giderilmesi için soğuk su ile yıkandığı, vücut ısısının arttığı durumlarda ise ateşin düşmesi için alna sirkeli suya batırılmış tülbent, ıslak havlu konulduğu, çiğ patates dilimleri bağlandığı, üst solunum yolu hastalıklarında ise ballı süt içirildiği, sırta yün sarıldığını, boğaz çevresine ısıtılmış tülbent bağlandığı, bitki çayı içirildiğini, baş ağrısında baş çevresinin tülbentle sıkıldığı, kurşun döktürüldüğü, nazar duası okulduğunu ifade etmiştir.

Araştırmadaki çocukların %55'i genel toplum sağlığı hakkındaki bilgilendirmelerin yapıldığını ve bu uygulamalara katıldıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar hijyen, ağız sağlığı, temizlik kuralları, doğru beslenme, duman avcıları, uyuşturucuyla mücadele gibi

sağlık etkinliklerine katıldıklarını belirtmişlerdir. Çocuklar ‘kendilerine yapılacak genel sağlık uyarılarının; çizgi filmler, maketler, demostrasyon, rol-play, seminer, panel gibi tekniklerle yapılmasının daha etkili olacağını ifade etmişlerdir.

IV. Tartışma

Göç olgusu, günümüzde tüm dünyada ve ülkemiz de önemli bir yer tutmaktadır. İç göç ya da dış göç olması fark etmeksizin yaşanan tüm göçler göç eden bireyler üzerinde önemli etkilere sahiptir. Özellikle aileleriyle birlikte göç etmek zorunda kalan savunmasız çocuklar bu durumdan en çok etkilenen gruplardandır. Ülkemizde köyden kente, şehirden şehire şeklinde iç göçler yoğun yaşanmaktadır. Bu nedenle araştırmada göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının yaşadıkları sorunları incelenmiş ve araştırma sonuçları bu kısımda ilgili literatürle tartışılmıştır.

Araştırmamızda çocukların yarısından fazlasının Erzurum iline iç göç ile geldiği saptanmıştır. Araştırma bulgularımıza benzer şekilde Polat’ın (2007) çalışmasında göç eden ailelerin %45’inin köyden kente göç gerçekleştirdiği tespit edilmiştir. Sonuçlar ülkemizdeki iç göç oranlarındaki artmanın zaman içerisinde artarak devam ettiğini göstermektedir.

Çalışmamızda göçmen çocukların yarısından fazlasının ailelerinin gelir düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca orta gelir seviyesine sahip bazı çocukların ise sokakta çalıştığı belirlenmiştir. Polat’ın (2007) çalışmasında göçmen ailelerin %25’inin asgari ücretin altında gelire sahip olduğu belirtilmiştir. Harunoğulları (2016), Kızmaz ve Bilgin (2010), Şişman’ın (2006) çalışmalarında göç etmiş çocukların sokakta çalışma öykülerinin büyük çoğunlukta olduğu aktarılmıştır. Bu çalışmalar bizim elde ettiğimiz bulguları destekler niteliktedir. Maddi açıdan yeterli gelir düzeyine sahip olmayan göçmen ailelerin çocuklarının bazen ebeveynlerinin istekleriyle, bazen aile bütçelerine katkıda bulunmak amacıyla kendi istekleriyle çalıştıkları düşünülmektedir.

Çalışmamızda araştırmaya katılan ilköğretim çağı çocukların büyük çoğunluğu yeterince eğitim almadıklarını belirtmiştir. Karakuş’un (2006) göçün eğitim üzerindeki olumsuz etkilerini incelediği çalışmada köyden kente göç eden çocukların okul başarılarının düşük olduğu, göç etmiş çocukların çoğunluklu olduğu okullarda öğretmen sayısının yetersiz olduğu, öğretime gereken zamanın ayrılmadığı, öğretim programlarının yetiştirilmesinde güçlük yaşandığı belirtilmektedir. Ayrıca aynı çalışmada göçmen çocukların eğitim sorunları yaşadıkları belirtilmiştir. Nar’ın (2008) çalışmasında ise göç etmiş ailelerin çocukları ile öğretmenlerinin okulda sorunlar yaşadığı, göç eden öğrencilerin kendini ifade etmekte sıkıntı yaşadıkları, zaman zaman arkadaşları tarafından dışlandıkları, çocukların yaşadıkları yeri güvenli görmedikleri ve ayrımcılık hissettikleri saptanmıştır. Uluocak’ın (2009) araştırmasında göç yaşamış çocukların okullarda eğitim ve uyum sorunu yaşadıkları, uyum sorunları arasında en fazla okul başarısızlığı, tik, tırnak yeme gibi davranışlar gösterdikleri belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarımız diğer araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Göç etmiş çocukların dil engelleri ile karşılaşmaları, ailelerinin sosyo-ekonomik ve eğitim

durumlarının düşük olmasının bu çocukların eğitimlerini önemli ölçüde etkileyen faktörler olarak düşünülmektedir.

Araştırmamızda çocukların yarısından fazlası değer ve sevgi gördükleri, öğrenci merkezli, eğlenceli ve keyifli bir eğitim ortamı istediklerini belirtmiştir. Winzer ve Mazurek'in (2002) çalışmasında okulların, eğitim ortamlarının ihtiyaçlara cevap verebilmesini, göçmen çocukların gelişim, öğrenme ve uyum becerilerine göre eğitim programları oluşturulmasının çocukların başarılarıyla ilişkili olduğunu vurgulanmıştır. Göçmen çocukların eğitimlerine yönelik ihtiyaç analizleri yapılarak hazırlanacak eğitim programlarının, öğrenci dostu öğrenme ortamlarının çocukların okul başarısını arttıracığı söylenebilir.

Çalışmamıza katılan çocukların yarısından fazlasının yeterince sağlıklı beslenemedikleri tespit edilmiştir. Demirli'nin (2015) çalışmasında göçmen ailelerin çocuklarının çoğunun yetersiz beslendiği ve bu durumun aileler tarafından kontrol edilmediği belirtilmektedir. Tezcan ve Eryurt'un (2006) araştırmasında köyden kente göç eden çocukların düşük kilolu olduğu belirtilmiştir. Lordoğlu ve Etiler'in (2014) çalışmasında ise mevsim işçisi ailelerin çocuklarının kötü yaşam koşulları içinde olduğu, hijyen problemi yaşadığı ve sağlıklı beslenemedikleri bildirilmiştir. Literatür sonuçları araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermekte olup, çocukların yeterli beslenememesindeki temel faktörün ailelerin sosyoekonomik gelir düzeylerinin düşük olması, ailelerin yeterli ve dengeli beslenme konusunda istedik bilgi düzeyine sahip olmamasıyla açıklanabilir.

Araştırmamızda göç etmiş ailelerin çocuklarının üst solunum yolu hastalıkları, zatürre (pnömoni), grip, astım, ishal (diyare), yüksek ateş gibi sağlık problemleri yaşadıkları tespit edilmiştir. Bulgularımıza benzer şekilde Demirli Yıldız'ın (2015) çalışmasında göçmen çocuklarda en sık gözlenen sağlık sorunları kış mevsiminde astım, bronşit ve ateş, yazın ise ishalleri, paraziter hastalıklar olarak belirlenmiştir. Koruk ve ark.'nın (2010) çalışmasında mevsimlik işçilerin 5 yaş altı çocuklarının %55'inde barsak paraziti görüldüğü belirtilmiştir.

Uluslararası raporlara göre sığınmacı çocukların sağlık sorunları arasında anemi, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları vb. bulaşıcı hastalıklar, diş sağlığı sorunları, kaygı bozuklukları olduğu bildirilmiştir (Molu, 2016). Göçmen ailelerin yaşadıkları yerlerdeki alt yapı, hijyen, sanitasyon ve barınma sorunlarının göçmen çocuklarda sağlık sorunlarının oluşmasında kolaylaştırıcı faktör olduğu söylenebilir.

Göçe uyum sağlayamayan çocuklarda birçok ruhsal ve fiziksel sağlık sorunu ortaya çıkmaktadır. Özellikle ruhsal sorunlar tedavi edilmezse birçok kalıcı sorunların doğmasına neden olabilir. Ruhsal sorunları olan göçmen çocukların bazılarında olumsuz davranışlara eğilimlerin arttığını gösteren sonuçlar vardır. Çalışmamıza katılan çocukların sigara, alkol, hırsızlık gibi olumsuz davranışlara yöneldikleri tespit edilmiştir. Diğer çalışma sonuçları araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Kızmaz ve Bilgin'in (2010) çalışmasında göçe uyum sağlayamayan çocuklarda kişilik bozukluğu, madde kullanımı ve suç işleme oranının yüksek olduğu bildirilmektedir. Güngör'ün (2008) sokakta çalışan göçmen çocuklarla yaptığı çalışmada çocukların %24'ünün,

Kızmaz ve Bilgin'in (2010) çalışmasında göçmen çocukların %87'sinin madde kullandığı belirtilmektedir. Bu bilgilerin aksine Fichter (2004) ve Mirsky'nin (2004) literatürlerinde göçmen çocukların psikolojik uyumunun zaman içinde geliştiği, hatta zaman içerisinde çocukların öğrenim durumları ve motivasyonları üzerinde olumlu etkileri olduğu belirtilmiştir.

V. Sonuç ve Öneriler

Göç sadece yetişkinlerin değil aynı zamanda çocukların da yaşamlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Yaptığımız bu çalışma sonucunda göç etmiş ailelerin ilköğretim çağındaki çocuklarının bir çok konuda olumsuz etkilere maruz kaldıkları belirlenmiştir.. Bu sonuçlardan yola çıkarak göç etmiş ailelerin çocuklarının yaşadıkları sorunları azaltmak için;

- Ulusal ve Yerel yönetimlerin göç alan bölgelerde ilköğretim çağı çocuklarına yönelik koruyucu önlemler alması,
- Bazı sivil örgütler ve kuruluşların çocukların göç alan bu bölgelerdeki durumlarını iyileştirici tedbirlerin alınmasına yardımcı olması, desteklemesi,
- Bu bölgelerdeki eğitim-öğretim faaliyetlerinin artırılması, çocuklara aktif-katılımcı öğrenme süreci sağlanması,
- Belirli kurum ve kuruluşlarca bu bölgelerde yaşayan çocuklarımıza ve onların ailelerine temel sağlık alışkanlıklarını kazandırmaya yönelik eğitimlerin verilmesi,
- Özellikle çalışmak zorunda olan çocukların ailelerine yönelik bilinçlendirici, eğitsel (kongre, sempozyum vb.) faaliyetlerin sunulması,
- Özellikle okullarımızda çocukların sosyal hayatını kolaylaştıracak etkinlikler düzenleyerek, onların sokaklarda kötü alışkanlıklar edinmelerini engelleyici tedbirlerin alınması,
- Devlet ve tüm sivil toplum örgütleri bu konuda koordinasyon içerisinde çalışarak göçmen çocukların uyumu ve rehabilitasyonu için işbirliği yapılması şeklinde önerilebilir.

Kaynaklar

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *The Journal of International Social Research*, 5:292-303.
- Aksu, H., Sevil, Ü. (2010). Göç ve Kadın Sağlığı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2: 133-138.
- Altındış, M. (2013). Türkiye'de Mülteciler, Salgın Hastalıklar ve Korunma. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 28: 64-67.
- Atasoy, Emin,(2010),” Göçler Coğrafyası “,Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya, Editör: Cemalettin Şahin, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.

- Aydın, D., Şahin N., Akay, B.(2017). Göç Olayının Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 7(1): 8-14.
- Baş, M., Molu, B., Tuna H.İ., Baş, İ.(2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Değişiminin Kadın ve Çocuk Yaşamına Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3): 1680-1693
- Doğanay, Hayati, (1992), Demografya Nüfus Bilimi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayınevi, Erzurum.
- Fichter, M.M., F. Xepapadacos, N. Quadflieg, E. Georgopoulou, W.E: Fthenakis. (2004). A Comparative Study of Psychopathology in Greek Adolescents in Germany and in Greece in 1980 and 1998- 18 Years Apart. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 254(1): 27-35.
- Geçkil, E., Aldem, M. ve Kaleci, E. (2017). Göçün Çocuk Sağlığına Etkisi. *Journal of Human Sciences*, 14(1): 171-186.
- Güngör, M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 25-43.
- Gürsoy, F., Aydoğdu, F., Aysu, B., Aral, N. (2017). Göçmen Çocukların Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılmalı İncelenmesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 6(3): 10.
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 1:29-30.
- Karakuş, Emine. (2006). Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye’de Göç Yaşamış Çocukların Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Problemler. *International Journal of and Educational Sciences*, 2 (4).
- Kaypak, Ş., Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosya-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1).
- Kılıç, Dilek,(2009), ”Toplum Tanıma”,Halk Sağlığı Hemşireliği, Editör: Behice ERCİ, Fırat Matbaacılık, Ankara.
- Kızmaz, Z., Bilgin, R. (2010). Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklar ve Suç: Diyarbakır Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.
- Koruk, I., Şimşek , Z., Koruk, S., Doni, N., Gürses, G. (2010). Intestinal parasites, nutritional status and psychomotor development delay in migratory farm worker's children. *Child Care Health Dev.*, 36(6), 888-894.

- Lordoğlu, K., Etiler, N. (2014). Batı Karadeniz Bölgesinde Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliğinde Çalışan Çocuklar Üzerine Sınırlı Bir Araştırma. *Çalışma ve Toplum*, 2, 115-134.
- Mirsky, J. (2004). Preparing Adolescents for Immigration: A Group Intervention. *Children & Youth Services Review*, 26 (4):413-426.
- Molu, B., Baş, M. Göçün Çocuk Sağlığı Üzerine Etkileri: Türkiye'deki Mülteci Çocuklar. 2nd International Congress on Applied Sciences: Migration, Poverty and Employment. UUBK. 2016.
- Nar, Bettül. (2008). Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Polat, G. (2007). İç Göçün Çocuk Ruh Sağlığına Etkisi ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 89-106.
- Şişman, Y. (2006). Sokakta Çalışan Çocukların Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentileri. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 251-276.
- Tandoğan, Alaattin,(1998), Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, LEGA Kitapevi, Trabzon.
- Tezcan, S., Eryurt, M. A. (2006). Türkiye'de İç Göç ve Çocuk Sağlığı. *Nüfusbilim Dergisi*, 28-29, 15-28.
- Türk Tabipler Birliği (TTB). (2016). Savaş, Göç ve Sağlık. Türk Tabipleri Birliği Yayınları. Ankara.
- Uluocak, G.P. (2009). İç Göç Yaşamış ve Yaşamamış Çocukların Okulda Uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26.
- UNICEF. (2016). Köklerinden Koparılanlar Raporu. <http://www.un.org.tr/unicef-dunyada-koklerinden-koparilmis-nerede-yse-50-milyon-cocuk-var/> Erisim Tarihi: 06.06.2018
- Winzer, M. A., Mazurek, K. (Eds.). (2000). Special education in the 21st century: Issues of inclusion and reform. Gallaudet University Press.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2000). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yıldız Demirli, A. (2015). Evaluation of the development characteristics of the 0 to 6 year old children of families engaged in seasonal agricultural work. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1, 207-220.